

Зайнятість населення України : правовий аспект

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлюються теоретичні аспекти правового регулювання зайнятості населення в Україні на основі аналізу вітчизняного законодавства у сфері зайнятості. Досліджені питання працевлаштування населення в сучасних умовах соціального-економічного розвитку українського суспільства й держави.

Ключові слова: *зайнятість, ринок праці трудовий договір.*

Abstract

The article covers the theoretical aspects of legal regulation of employment in Ukraine based on the analysis of domestic legislation in the field of employment. The issues of employment of the population in modern conditions of social and economic development of Ukrainian society and the state are investigated.

Key words: *employment, labor market, contract of employment.*

Становлення України як соціальної, правової та демократичної держави, проголошення курсу на інтеграцію до європейського простору ставить перед країною нові завдання, які потребують свого вирішення. В сучасних умовах, на жаль, виникло багато негативних проблем, серед яких варто вести мову насамперед про безробіття, відсутність робочих місць, низький рівень оплати працівників як у державних установах, так і в приватному секторі. Значною мірою цей перелік чинників свідчить про значну незайнятість населення. Безумовно, питання працевлаштування та стабільного функціонування ринку праці були і залишаються одними з невідкладних проблем України.

Питання розвитку законодавства у сфері зайнятості населення досліджували Н.Б. Болотіна, С.В. Венедіктов, В.В. Жернаков, Ю.М. Пилипенко та інші вчені, проте розгляд зазначених питань потребує подальшого аналізу.

Конституція України гарантує кожному право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується, право на належні, безпечні і здорові умови праці, право на соціальний захист у разі безробіття з незалежних від них обставин.[1]

Відносини зайнятості в Україні регулюються Конституцією України, Кодексом законів про працю, Законом від 5 липня 2012 р "Про зайнятість населення", Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» та іншими законодавчими актами України, прийнятими відповідно до цього Закону. В умовах ринкової економіки і рівноправності різних форм власності ці акти законотворчості визначають правові, економічні та організаційні засади зайнятості населення України і його захист від безробіття, а також соціальні гарантії з боку держави в реалізації громадянами права на працю.[2]

Зайнятість – це соціально-економічна категорія, яка має глобальний характер, характеризується багатогранністю та складністю. Більше того, реалізація матеріальних та духовних

потреб людини перебуває у прямій залежності від категорії зайнятості, адже вона певною мірою віддзеркалює економічне життя країни.

Проблема зайнятості є особливою актуальною для випускників вищих навчальних закладів країни, адже після отримання диплому про закінчення вузу нагальному вирішенню підлягає питання працевлаштування. Куди ж звертатися? Одним із варіантів є Державна служба зайнятості. Державна служба зайнятості, маючи розгалужену мережу територіальних відділень, відповідає за безпосередню організацію із здійснення розроблених міністерством програм зайнятості за рахунок бюджетного фінансування. Зазначений орган здійснює працевлаштування незайнятих громадян, підготовку та перепідготовку кадрів, у межах компетенції захищає безробітних тощо.

Процес працевлаштування має достатню правову регламентацію, проте чіткого та абсолютно точного плану немає. На основі аналізу норм права, канонів що утвердилися у суспільстві можна виокремити декілька етапів.

1. Виникнення ідеї (бажання) працювати
2. З'ясування гарантій та обмежень які існують :
  - Вік (офіційно – з 16 років Як виняток з п'ятнадцяти років при письмовій згоді одного з батьків або особи, що їх замінює.
  - Стан здоров'я (за результатами медичного огляду)
  - Громадянство (використання іноземців потребує спеціального дозволу)
  - Інші обставини, які унеможливають працевлаштування або змінюють його умови
3. Підготовка до працевлаштування (конкурсний відбір , співбесіда)
4. Документальне оформлення :
  - Подання документів працівником (паспорт, трудова книжка, документ про освіту, довідку про присвоєння ідентифікаційного номера, про стан здоров'я , інші документи, що вимагає характер роботи або статус працівника (військовий квиток тощо))
  - У певних випадках подається заява про прийняття на роботу
  - Укладення договору/ оголошення наказу роботодавця. Відповідно до ст. 21 КЗпП трудовим договором є угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядкові, а роботодавець — виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін. Часто трудові відносини закріплюються виданням наказу роботодавця
  - Запис до трудової книжки, проведення інструктажу щодо посадових обов'язків та правил внутрішнього розпорядку, ведення кадрового обліку на підприємстві.

На думку науковців до основних проблем, що потребують вирішення державою для забезпечення стабільного функціонування національного ринку праці, станом сьогодні належать :

- відставання якості робочої сили від потреб сучасної економіки. Лише 9 % облікової кількості штатних працівників (або 1 млн осіб) охоплюються системою професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників.
- високий рівень тіньової зайнятості. Чисельність офіційно працюючих зрівнялася з чисельністю пенсіонерів, відповідно збільшується навантаження на державний бюджет, унеможливується забезпечити гідні пенсії та інші соціальні виплати.
- відсутність механізмів співпраці та взаємодії між Державною службою зайнятості та приватними агентствами зайнятості, база вакансій та шукачів роботи яких у п'ять разів перевищує відповідну базу Державної служби зайнятості спотворює систему ефективної

підготовки кадрів, яких потребує економіка. При цьому інформація, яка міститься в Єдиній інформаційно-аналітичній системі державної служби зайнятості обмежується вільними вакансіями з непривабливою заробітною платою та шукачами роботи з числа неконкурентоспроможних осіб.[3]Також спостерігається дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили практично за всіма групами професій, суттєвий рівень безробіття серед молоді, низький рівень підприємницької ініціативи громадян.

На мою думку, детальну увагу слід акцентувати на державне регулювання зайнятості, адже саме політика держави у цій сфері здатна надавати потужний імпульс розвитку ринку праці. Створення нових робочих місць, організація громадських робіт, чітка та збалансована системи підготовки та перепідготовки кадрів, формування ринку житла, створення належних побутових умов для існуючої робочої сили – необхідні компоненти інструментарію держави на шляху вирішення проблем, що виникають при працевлаштуванні.

Таким чином, варто зазначити, що вирішення питання зайнятості в Україні – один з найбільш актуальних напрямів політики, який вимагає чіткого правового регулювання, тісної взаємодії між органами державної влади та місцевого самоврядування та іншими суб'єктами, що залучаються до вирішення питань пов'язаних з працевлаштуванням населення в Україні.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про зайнятість населення : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
3. Кодекс законів про працю України : затв. законом УРСР від 10 груд. 1971 р. : за станом на 1 січня . 2018 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1971. — Дод. № 50. — Ст. 375
4. Караченцова І. О. Державна політика України у сфері зайнятості населення / І. О. Караченцова / / Державне управління та місцеве самоврядування : історія та сучасність : зб. тез наук.-практ. конф. за підсумками стажування слухачів. –2012 . – С.11-17

Москальчук Юрій Григорович – студент групи КІН-17м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: pop22@ukr.net

Науковий керівник: **Ткачук Людмила Миколаївна** – канд. ек. наук, доцент кафедри інтеграції навчання з виробництвом, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Moskalchuck Yuri H. - Department of Management and information security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: pop22@ukr.net;

Scientific supervisor: **Tkachuk Liudmyla** – Ph.D., Associate Professor of the Department of Integration of Education with Production, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia